

De inhoud van het Oude Testament

Nadat we de redenen gegeven hebben waarom wij de bijbelcritici afwijzen en hun reconstructie van de heilsgeschiedenis verwerpen, kunnen we nu, zonder nog verder op hun argumenten en hypothesen in te gaan, óns beeld van de heilsgeschiedenis geven, zoals wij dat uit de Heilige Schrift geleerd hebben. We behandelen daartoe summier de boeken van het Oude Testament in hun *chronologische* volgorde (afgezien van de dichterlijke boeken die we aan het eind vermelden) en vermelden in een tabel eerst enkele algemene bijzonderheden van de boeken.

boek	betekenis naam	auteur	ruwe datum voltooiing (v. Chr.) (+ koning)	vermoedelijke plaats voltooiing boek
Genesis	„Wording”	(eerste delen: aartsvaders?) Mozes	1448	Sinaï-woestijn
Exodus	„Uittocht”	Mozes	1448	Sinaï-woestijn
Leviticus	„Boek der Levieten”	Mozes	1448	Sinaï-woestijn
Numeri	„Getallen”	Mozes	1409	„Velden van Moab”
Deuteronomium	„Tweede wet”	hoofdzakelijk Mozes	1409	„Velden van Moab”
Jozua	hoofdpersoon	hoofdzakelijk Jozua?	midden 14e eeuw	Efraïm
Richteren	hoofdpersonen	Samuël?	midden 11e eeuw	Rama?
Ruth	hoofdpersoon	Samuël?	midden 11e eeuw	Rama?
Samuël (1 en 2)	hoofdpersoon	(profeet?)	9e eeuw	Jeruzalem?
Koningen (1 en 2)	hoofdpersonen	hoofdzakelijk Jeremia?	eind 7e eeuw	Jeruzalem?
Obadja	profeet	Obadja	845 (Joram)	Juda
Joël	profeet	Joël	830 (Joas)	Juda
Jona	profeet	Jona	760 (Uzzia)	Juda
Amos	profeet	Amos	755 (Uzzia)	Tekoa
Hosea	profeet	Hosea	725 (Hizkia)	Juda
Micha	profeet	Micha	725 (Hizkia)	Juda
Jesaja	profeet	Jesaja	675 (Manasse)	Juda
Nahum	profeet	Nahum	654 (Manasse)	Elkos
Zefanja	profeet	Zefanja	621 (Josia)	Juda
Habakuk	profeet	Habakuk	606 (Jojakim)	Juda
Jeremia	profeet	Jeremia	580 (Nebukadnezar)	Egypte
Klaagliederen	treurzangen	Jeremia	586 (Nebukadnezar)	Jeruzalem
Ezechiël	profeet	Ezechiël	570 (Nebukadnezar)	Babel
Daniël	profeet	Daniël	530 (Cyrus)	Perzië
Kronieken (1 en 2)	annalen van de Davidische monarchie	Ezra?	midden 5e eeuw	Jeruzalem
Ezra	hoofdpersoon	Ezra	(Arthaxerxes I) midden 5e eeuw (id.)	Jeruzalem
Nehemia	hoofdpersoon	Nehemia	2e helft 5e eeuw	Jeruzalem
Esther	hoofdpersoon	Mordechai?	2e helft 5e eeuw (id.)	Perzië
Haggai	profeet	Haggai	520 (Darius)	Juda
Zacharia	profeet	Zacharia	475 (Xerxes)	Juda
Maleachi	profeet	Maleachi	435 (Arthaxerxes I)	Juda
Job	hoofdpersoon	Mozes?	2e helft 15e eeuw	Sinaï-woestijn?
Psalmen	lofzangen	meest David; enkele andere	eind 6e eeuw (Cyrus?)	Jeruzalem
Spreuken	wijze uitspraken	hoofdzakelijk Salomo	rond 700 (Hizkia)	Jeruzalem
Prediker	wijsheden van iemand die een vergadering toespreekt	Salomo	midden 10e eeuw (Salomo)	Jeruzalem
Hooglied	liefdesliederen	Salomo	midden 10e eeuw (id.)	Jeruzalem

De Pentateuch

Het boek *GENESIS* is uitermate belangrijk omdat het als eerste boek van de Bijbel ons de grote plattegrond van Gods waarheid geeft; in feite is de hele waarheid erin vervat, hetzij rechtstreeks, hetzij in beelden. Het stelt ons God voor als de Schepper van alle dingen en als Degene die in een heel speciale

Pag. 138: De Bijbel begint in het boek Genesis met de beschrijving van de schepping van hemel en aarde.

betrekking tot de mens treedt die de kroon van de schepping is. Het beschrijft echter ook hoe de mens faalt in zijn verantwoordelijkheid, tegen God in opstand komt en voortaan van Gods barmhartigheid afhankelijk is (hoofdstuk 3). De mens heeft het oordeel verdiend, maar God wijst hem een weg tot vergeving en rechtvaardiging door geloof, op grond van een plaatsvervangend offer, en wijst daarmee vanaf het begin op de Verlosser die eenmaal geboren zal worden en Zichzelf als Offer zal geven. Intussen toont de mensheid steeds meer dat het hart van de mens voortaan alleen maar boosheid kan voortbrengen en God verdelt daarom de mensheid (en in feite ook de aarde) door een gigantische wereldwijde zondvloed (6-8). Na de vloed maakt God een nieuw begin met Noach (9), maar behalve bij Gods uitverkorenen blijven we alleen kwaad bij de mens zien. Na de ongehoorzame torenbouw van Babel ver-

Na de zondvloed kiest God Zich een volk. Hij roept Abraham, die met zijn schapen en geiten en met zijn knechten wegtrekt uit Ur der Chaldeeën, op reis naar het beloofde land.

spreidt God de mensheid in volken over de aardbodem (10, 11) en heeft, afgezien van Zijn algemene voorzienigheid, voortaan geen bijzondere bemoeiingen meer met deze volken. Integendeel, in verkiezende genade roept Hij één man, Abraham, en leidt hem naar het land Kanaän, belooft hem tot een groot volk te zullen maken en aan zijn nageslacht het land voor altijd te zullen geven (12-25). Terwijl de overige volken steeds dieper in afgoderij wegzinken, wordt Abraham het hoofd van het „uitverkoren volk” dat door God zorgvuldig van de omliggende volken wordt afgezonderd. De geschiedenis van de aartsvaders volgt: die van Abraham, van zijn zoon Isaäk (21-27), van diens zoon Jakob (25-50) en van diens twaalf zonen (de voorvaders van de twaalf stammen van Israël), met name van zijn lievelingszoon Jozef (37-50). De aartsvaders zijn pelgrims en vreemdelingen in het land der belofte („tent”) maar kennen het voorrecht van de dienst van de ware God („altaar”), zij het met falen. Tenslotte wordt Jozef door zijn eigen broers als slaaf naar Egypte gevoerd, brengt het daar onder Gods zegen tot onderkoning van Egypte en wordt zo het middel tot redding van zijn familie tijdens de grote hongersnood (37-47). Aan het eind geeft Jakob in Egypte een profetische zegen aan zijn zonen (49) die vooruitwijst naar de geschiedenis van Israël en de komst van de Messias (Gods gezalfde Verlosser).

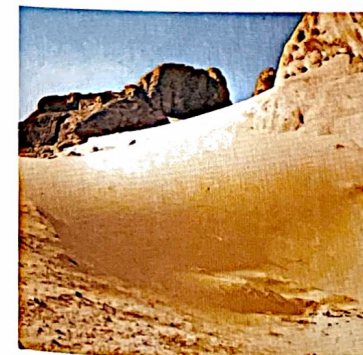
Het boek *EXODUS* beschrijft hoe het nageslacht van Jakob (de twaalf stammen van Israël) zich in Egypte snel vermeerdert en door de farao onder het slavenjuk wordt gebracht. Hoewel het de afgoden van Egypte dient, leert het volk tot God roepen. Voor het eerst houdt God Zich niet meer bezig met individuele gelovigen alléén, maar leren we wat een „verlost volk van God”

is! Voor deze verlossing uit de slavernij van Egypte gebruikt God de Leviet Mozes, die door Zijn voorzienigheid 40 jaar aan het hof van farao was opgevoed en daarna nog eens 40 jaar in de woestijn, achter de schapen (1-3). De farao wil het volk niet laten gaan, maar God dwingt hem door tien verschrikkelijke plagen op de knieën (7-12). Maar God heeft ook Israël Zijn lessen te leren en schuilend achter het bloed van het Paaslam leert het dat het niet beter is dan de Egyptenaren maar van vergeving en verlossing op grond van bloedstorting afhankelijk is (12)! Dan volgt de wonderbaarlijke uittocht uit Egypte, dóór de Schelfzee heen, en Gods genadige voorzorgen en bescherming genietend komt het volk bij de berg Sinaï aan (13-19). Daar ontvangt het volk uit handen van God, door bemiddeling van Mozes, de wet die als een „tuchtmeester” het volk zal aantonen dat het van nature niet kan beantwoorden aan Gods volmaakte normen en altijd afhankelijk is van genade en vergeving. Ook geeft God Zijn eerste wetten voor het sociale en godsdienstige leven van het volk en sluit een verbond met het volk dat met bloed bezegeld wordt (20-24). Daarna geeft God aan Mozes de beschrijving van een tent-heiligdom (de „tabernakel”) dat Mozes zal moeten bouwen opdat (a) God daarin te midden van het volk zal kunnen wonen, (b) God daarin in beelden Zijn heerlijkheid in Christus zal ontvouwen (in de vele prachtige onderdelen van het bouwwerk), en (c) het volk daarin door bemiddeling van een priesterklasse tot God zal kunnen naderen met offers en aanbidding (25-31). Hoezeer een dergelijke weg tot God (d.m.v. het offer) nodig is, bewijst het volk door al tijdens deze beschrijving afschuwelijke afgoderij te plegen! Op voorspraak van Mozes bewijst God het grootste deel van het volk genade (32, 33), geeft het nieuwe wetten en tenslotte wordt de tabernakel gebouwd en plechtig ingewijd. God vervult de tent zichtbaar met Zijn heerlijkheid (40).

Het boek *LEVITICUS* toont onmiddellijk hoe God Mozes vanuit de ingang van deze „tent der samenkomst” een beschrijving geeft van de vijf belangrijkste offers van de Israëlitische eredienst: het brandoffer, het spijsoffer, het vredeoffer, het zondoffer en het schuldoffer (1-7). Daarna volgt de inwijding van de priesters (Mozes’ broer Aäron en diens zonen) die deze offers moeten brengen (8-10) en geeft God verschillende reinheidswetten met een belangrijke hygiënische, cultische en vooral zinnebeeldige betekenis (11-15). Het hart van het boek is de beschrijving van de jaarlijkse „grote verzoendag” (16) met zijn speciale offers en taak van de hogepriester, in de Hebreeën-brief uitvoerig toegepast op Christus en Zijn offer. Weer volgt een aantal burgerlijke en godsdienstige wetten, van grote praktische maar ook diep geestelijke betekenis (17-22). Een tweede centraal hoofdstuk (23) beschrijft ons het liturgisch jaar van Israël: de zeven hoogtijdagen en feesten, nauw verbonden met het landbouwersvolk dat Israël straks in het beloofde land zou zijn en ook weer van profetische betekenis. Ter aanvulling vinden we voorschriften over de tabernakel, een praktisch voorbeeld van toepassing van de strafwetten (24) en de wetten van het (zevende) „sabbatsjaar” en het (vijftigste) „jubeljaar”, ook hier weer met een sociale en profetische betekenis waarop we hier helaas niet kunnen ingaan (25, 26). Een aanhangsel geeft nog voorschriften over geloften (27).

Het boek *NUMERI* geeft ons de praktische omstandigheden van het volk Israël in de woestijn, na het verblijf bij de Sinaï. Na de wetgeving aldaar was het volk nu klaar om de woestijnreis naar het beloofde land te aanvaarden. De telling en de legering van de stammen worden beschreven, met name die van de Levieten die in de dienst van de tabernakel een belangrijke rol vervulden (1-4). Heiligingswetten volgen, onder andere de wet op het nazireeërschap (5, 6), alsmede de offergaven van de stamhoofden ter inwijding van het altaar (7) en de inwijding van de Levieten (8). Voor het eerst wordt nu het Pascha in de woestijn gevierd (9). Bijzondere middelen waardoor God het volk door de woestijn leidt zijn de „wolken- en vuurkolom” (9) en de twee zilveren trompetten (10). Dan is het volk klaar en gaat het op weg, niet zonder steeds weer tegen God te mopperen (10-12). Bij de grens van het beloofde land aangeko-

Voordat het nageslacht van Abraham, het volk Israël, het beloofde land binnen kon gaan, moest het eerst 400 jaar in Egypte in slavernij doorbrengen en een tocht maken van 40 jaar door de woestijn.

men worden twaalf spionnen uitgestuurd om het land te verkennen. Na hun negatieve en ongelovige verslag (behalve van Jozua en Kaleb) komt het hele volk in opstand. Voor straf moet het rechtsomkeert maken; niemand van twintig jaar en ouder zal het land ooit mogen binnengaan! Veertig jaar moet het volk nog door de woestijn zwerven (13, 14), maar voor de zondaar blijft het offer beschikbaar als weg terug tot God (15). Een nieuw oordeel volgt na de opstand van Korach, Dathan en Abiram, alsmede de rehabilitatie van Aäron (16, 17). Nieuwe wetten volgen, speciaal voor de woestijn (18, 19). Als helaas ook Mozes en Aäron in ernstig kwaad vallen, krijgen zij te horen dat zij evenmin het land zullen mogen binnengaan, en nóg eens valt het volk in de zonde en redt God het door de „koperen slang” (door Christus in Johannes 3 op Zichzelf toegepast als type van Zijn plaatsvervangende dood) (20, 21). Nu

Het beloofde land, Kanaän, ziet er aantrekkelijk genoeg uit, maar het volk gelooft niet dat God in staat is hun dit te geven. Dit is een detail van een schilderij van Nicolaas Poussin, dat de verwondering uitbeeldt van de woestijnreizigers die het goede land zien, maar ook de kracht van de vijanden die erin wonen.

komt Israël met de volken rondom Kanaän in aanraking, vooral met Moab dat de zwarte-magiër Bileam tegen Israël laat aanrukken; maar door Gods besturing kan deze het volk slechts zegenen, hoewel het hem ook lukt het volk te verleiden (20-25). Nu wordt een tweede telling van het volk vermeld en volgen er nieuwe wetten (26-30). De Midianieten worden verslagen en het Overjordaanse gebied wordt verdeeld onder twee en een halve stam die daaraan de voorkeur geven boven het beloofde land (31, 32). Na een terugblik op de woestijnreis volgen nog verschillende voorzieningen met het oog op de verovering en yerdeling van het land (33-36).

Het boek *DEUTERONOMIUM* neemt in de Pentateuch een heel aparte plaats in. Het geeft de toespraken van Mozes in de velden van Moab, te beginnen met een beschrijving van en waarschuwend terugblik op de woestijnreis (1-4). Daarna volgt zijn grote rede waarin hij de wet van de tien geboden herhaalt en uitwerkt en die het volk op het hart bindt opdat het de zegeningen van het land zal bezitten (4-11). Dát is hier het grote punt: de voorbereiding op het land, niet zozeer het naderen tot God in het heiligdom, zoals in Exodus en Leviticus. Daarom vinden we vervolgens aanwijzingen over de plaats waar het volk God in het land zou gaan dienen (12), en ook de volgende wetten staan steeds met het land in verband, zoals: afgoderij (13), vlees eten (14), het sabbatsjaar (15), de feesten (16), de rechtspraak (16-18). Met het oog op Christus kondigt Mozes een heel bijzondere Profeet aan (18). Criminele, oorlogs- en civiele wetten volgen (19-25). Met het voorschrift aangaande de dankbare aanbidding van de eerstelingen van de oogst aan God eindigt deze grote rede van Mozes (26). Nu volgt het voorschrift hoe de wet

van God zal moeten worden bekrachtigd als het volk in het land zal zijn aangekomen (27) en stelt Mozes het de zegen en de vloek voor die het gevolg zouden zijn als het de wet zou houden resp. zou verbreken (28, 29). In feite is deze toespraak één indrukwekkende profetie over de toekomstige afval van het volk, maar ook over wat God in Zijn genade zou doen nadat Israël onder de volken zou zijn verstrooid: een rest zou door God tot bekering gebracht en naar het beloofde land teruggevoerd worden (30). Vervolgens wijst Mozes Jozua als zijn plaatsvervanger aan en zingt hij zijn machtige, profetische lied en geeft het volk zijn zegen, elke stam afzonderlijk (31-33). Een aanhangsel beschrijft tenslotte zijn dood (34).

De verdere geschiedenis tot aan de ballingschap

Het boek *JOZUA* beschrijft ons de intocht van Israël in het beloofde land Kanaän onder Mozes' plaatsvervanger Jozua. Na Mozes' dood bemoedigt God deze nieuwe leider en Jozua besluit de Jordaan over te trekken (1). Hij laat het tegenover gelegen land (rond Jericho) verspieden (2) en daarna trekt het volk op miraculeuze wijze door de woeste Jordaan, de ark voorop (3). Het is een gedenkwaardig moment als het volk daar op de andere oever staat! Twee monumenten worden opgericht (één in en één naast de Jordaan), het hele mannelijke deel van de bevolking wordt besneden (dit was in de woestijn nagelaten) en het eerste Pascha in het land wordt gevierd (4, 5). Nu wordt op eveneens wonderbaarlijke wijze de stad Jericho ingenomen, zonder één slag of stoot, maar deze inneming wordt bedorven door de diefstal van Achan, waar het hele volk onder lijdt. Achan wordt gestenigd en nu kan ook de stad Ai worden ingenomen (6-8). Dan wordt op de door Mozes voorgeschreven wijze de wet bekrachtigd en worden de volksstammen in het zuiden en in het noorden van het land verslagen; alleen de inwoners van Gibeon ontkomen door een list (8-12). Nu begint de belangrijke verdeling van het land over de overgebleven negen en een halve stam, waarbij de trouwe Kaleb een bijzonder erfdeel krijgt (13-19). Ook worden in het land en in het Overjordaanse zes „vrijsteden” aangewezen (t.b.v. gevluchte onopzettelijke doodslagers) en 48 steden voor de Levieten, die verder geen speciaal grondgebied krijgen omdat zij de dienst in het heiligdom verrichten (20, 21). Na het vervelende incident van het altaar dat de twee en een halve stam in het Overjordaanse oprichten, houdt Jozua een grote toespraak tot het volk om het bij de wet van God te houden en vernieuwt hij het verbond. Een aanhangsel beschrijft zijn dood (22-24).

Het boek *RICHTEREN* beslaat de tijd van na Jozua's dood en vóór de instelling van het koningschap in Israël. In die tijd werd Israël bestuurd door „richteren” of rechters, die niet alleen rechtspraak uitoefenden, maar bovenal verlossers waren. Dit wordt ons duidelijk gemaakt na de inleiding (1) die verdere veroveringen beschrijft; dan komt de Engel van Jahweh van Gilgal (de glorieuze plaats waar de veroveringen begonnen waren) naar Bochim (= „Geween”) en bestraft het volk omdat het zo nonchalant en onvolledig de vijanden en de afgoderij uit het land verdreven had. Dit is tekenend voor het hele boek. Steeds wordt het volk weer aan God ongehoorzaam, steeds brengt God het volk dan onder het juk van de vijanden, steeds roept het volk dan weer tot God om uitredding en steeds zendt God dan een „richter” (bevrijder) (2, 3). De eerste vijanden die het volk onderwerpen, komen nog hoofdzakelijk van buiten Israël (Mesopotamië, Ammon, Amalek, Midian), maar steeds meer wordt dé grote vijand een volk dat Israël tegen Gods gebod in binnen de grenzen van het land in leven had gelaten: de Filistijnen. De belangrijkste richters zijn Barak en Debora (die een opmerkelijk lied componeerde) (4, 5), Gideon (helaas opgevolgd door zijn verdorven zoon Abimelech) (6-9), Jefta (met zijn roekeloze gelofte) (10-12), en tenslotte vooral Simson (13-16) die in zijn eentje de strijd tegen de Filistijnen aanbindt, ten laatste zelf ten onder gaat maar in zijn dood duizenden Filistijnen meesleept. In een bedroevend aanhangsel (17-21) wordt gesproken over de officiële invoering van afgoderij in de stam Dan en de verwarring die een gruwdaad in Benjamin teweegbracht –

alles het gevolg van het niet erkennen van Gods gezag en van het ontbreken van strakke, geregelde leiding: het koningschap.

Het boek *RUTH* beschrijft een liefelijke episode uit de tijd der Richteren en is een overgang naar het boek Samuël, waarin we de invoering van het koningschap vinden. Het geeft ons de geschiedenis van een jonge heidense vrouw, Ruth de Moabitische, die God leert kennen en dienen en door Gods genade in het volk van God mag worden opgenomen. Door haar huwelijk met Boaz, de „losser” van het erfdeel van haar overleden man, wordt zij in Bethlehem de overgrootmoeder van de grote koning David en daarmee een voormoeder van de Messias: Jezus van Nazareth!

Het boek *SAMUËL* (in onze Bijbels verdeeld in twee boeken: 1 en 2 Samuël) sluit daarop aan door ons de laatste van de richters te beschrijven: de priester

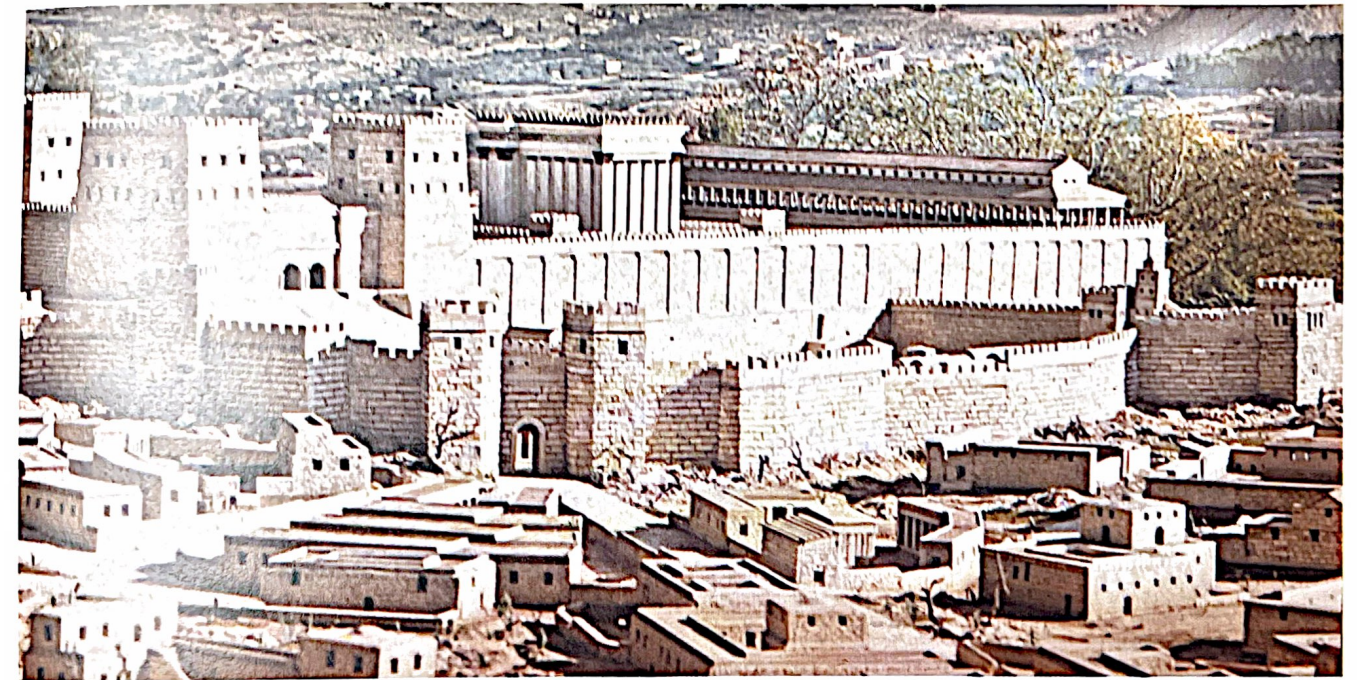

David belijdt zijn schuld aan God. "Tegen U, U alleen heb ik gezondigd." (Psalm 51:6) Ets van Rembrandt, 1652 (Rijksprentenkabinet, Amsterdam).

Eli en de profeet Samuël. Het grote verval in Israël heeft deze roeping van de eerste grote profeet in het land noodzakelijk gemaakt. We horen over de geboorte en wijding van de jonge Samuël, over de goddeloosheid van Eli's zonen in de tabernakel en over de verovering (door hun schuld) van de heilige ark door de Filistijnen (1-6). Nu treedt Samuël op, en nadat Jahweh de ark heeft teruggebracht, verslaat Israël de Filistijnen (7) en richt Samuël het vele jaren. Dan komt het volk met de vraag om een koning, maar uit valse motieven; daarom geeft God het eerst een koning naar hun eigen wensen, Saul, voordat Hij een koningschap naar Zijn hart instelt (8-12). Wel behaalt Saul overwinningen op de vijanden, maar is keer op keer in opstand tegen God (13-15). Nu laat God door Samuël de „man naar Zijn hart” tot koning zalven: David, een dappere jongeman die al gauw ook het hart van de koninklijke familie wint (16-18). Saul begrijpt echter al snel dat God David tot koning na hem heeft aangewezen en tracht stelselmatig David te doden; David wordt een vluchteling zolang Saul leeft (19-27). Tenslotte gaat Saul geestelijk en lichamelijk geheel ten onder; in de strijd tegen de Filistijnen pleegt hij zelfmoord (28-31).

Het tweede boek omvat de geschiedenis van Davids koningschap. Na Sauls dood wordt hij eerst tot koning over zijn eigen stam Juda uitgeroepen in Hebron (1, 2). Een zoon van Saul is door Sauls generaal op de troon van Israël gezet en David probeert een vreedzame regeling te treffen, wat door treurige intriges en moordpartijen van anderen mislukt (2-4). Zelf kan hij nu met schone handen toch de troon van Israël bestijgen, maakt Jeruzalem tot zijn residentie en brengt ook de ark daarheen over; een tempel te bouwen moet hij

echter overlaten aan zijn opvolger (5-7). David verslaat nu de omliggende vijanden en vestigt zo een machtig koninkrijk (8-10), maar maakt dan een treurige val door overspel te plegen en een moord te begaan (11, 12). Hij roept onbewust zijn eigen straf over zich uit en moet „viervoudig vergoeden”: voortaan wordt zijn gezin verscheurd door vetes en opstand. Eerst sterft het kind van Bathséba, daarna wordt zijn oudste zoon Amnon uit wraak vermoord door diens halfbroer Absalom (12, 13). Na Absaloms ballingschap en terugkeer komt deze in opstand en roept zichzelf tot koning uit; David moet vluchten, maar later verslaan zijn mannen het leger van Absalom en deze komt zelf om – tot grote smart van David (13-19). Ook een tweede oproer, onder Seba, wordt neergeslagen, terwijl David ook een oude bloedwraak aan het huis van Saul vereffent (20, 21). Nu volgen Davids loflied, zijn laatste

Model van de tempel van Herodes, de derde tempel. De eerste tempel werd gebouwd door Salomo; de tweede na de Babylonische ballingschap werd gebouwd onder Zerubbabel.

woorden en zijn helden en heldendaden (21-23). Het boek eindigt helaas met een ander falen van David: een hoogmoedige volkstelling brengt een grote plaag over Israël (24).

Het boek *KONINGEN* (eveneens verdeeld in twee boeken: 1 en 2 Koningen) sluit ook weer direct op het voorafgaande aan en beschrijft de volgende eeuwen van de monarchie, tot haar ondergang. Het eerste boek begint met de nadagen van David en de zalving van zijn zoon Salomo tot koning. Pas als een incident met Davids ambitieuze zoon Adonia is beëindigd, kan Salomo ook tot koning worden uitgeroepen, die na Davids dood op diens verzoek afreken met verschillende vijanden (1, 2). Op Salomo's gebed schenkt God hem uitermate grote wijsheid en bovendien rijkdom (3, 4), zodat naast een koninklijk paleis ook een grandioze tempel gebouwd kan worden, die door Salomo zelf wordt ingewijd (5-8). Zijn rijkdommen en macht nemen steeds toe, zodat de koningin van Scheba hem zelfs komt bezoeken om deze praal en zijn wijsheid te bewonderen (9, 10). Helaas worden Salomo's vele heidense vrouwen zijn val: hij buigt zich neer voor hun afgoden en God neemt het koninkrijk van hem af (11). Onder Salomo's zoon Rehabeam scheurt het rijk in twee delen: Rehabeam behoudt slechts twee stammen (het zuidelijke rijk „Juda”), maar tien stammen stellen zich onder de Efraïmiet Jerobeam (het noordelijke rijk „Israël”). De boeken der Koningen houden zich nu hoofdzakelijk met de geschiedenis van het Tienstammenrijk bezig, terwijl de boeken der Kronieken ons nader zullen informeren over het Tweestammenrijk. In 1 Koningen vinden we verder vooral de geschiedenis van de dynastie van Jerobeam (11-14) en die van de goddeloze koningen Omri en Achab (16-22).

Het volk zinkt steeds verder in afgoderij en zedeloosheid, zodat God tot het volk de grote profeet Elia zendt die het miraculeuze bewijs levert dat Jahweh groter is dan de afgoden (18). Naast Elia's persoonlijke roerende ervaringen (19) horen we van zijn herhaalde treffen met koning Achab, die tenslotte in de strijd tegen de Arameeërs omkomt (22).

Het tweede boek vermeldt de verdere geschiedenis van Achabs beruchte dynastie, alsmede de hemelvaart van Elia, die wordt opgevolgd door de profeet Elisa (1-8). Dit zijn geen schrijvende profeten zoals wij in Juda zullen vinden, maar daar tegenover staat dat Elia en Elisa in deze uiterst donkere periode macht van God ontvangen om te midden van de tien stammen wonderen te verrichten om het volk tot God terug te brengen. De hele geschiedenis van het Tienstammenrijk omvat negen dynastieën (vaak van maar één koning) die elk aan de macht komen doordat een opstandige knecht de vorige koning om het leven brengt. Zo wordt Achabs huis omgebracht door Jehu, die ook een eind maakt aan de afgoderij maar toch ook zelf de toorn van Jahweh opwekt (9-15). Intussen horen we zijdelings ook steeds over de koningen van het Tweestammenrijk (1, 3, 8, 11, 12, 14-16, 18-25). Het Tienstammenrijk gaat na nog een aantal elkaar snel afwisselende koningen roemloos ten onder tegen de Assyriërs, die veel Israëlieten in ballingschap naar Assur wegvoeren en Assyriërs naar Palestina voeren die zich daar met de achtergeblevenen vermengen tot de Samaritanen (17). De rest van het boek houdt zich bezig met de strijd van het koninkrijk Juda, eerst tegen de Assyriërs (18, 19) en dan – na het grote reveil onder koning Josia – de strijd tegen de Babylonische koning Nebukadnezar (22-24). Tenslotte wordt Jeruzalem ingenomen en mét de prachtige tempel verwoest; het grootste deel van de Judeeërs (= Joden) wordt in ballingschap naar Babel gevoerd. Het boek eindigt met de moord op de achtergebleven stadhouder Gedalja en de begenadiging van de Judese koning Jojachin in Babel.

De profeten tot op koning Josia

Tijdens de geschiedenis van het Tweestammenrijk (het zuidelijke rijk Juda) komt helaas eveneens verval en afgoderij voor, zodat God ook hier profeten roept om het volk te waarschuwen voor Gods straf, het terug te voeren tot de wet van Mozes en het vooruit te wijzen naar de komende Messias (Jezus Christus) en Diens Vrederijk. Het opmerkelijke is dat deze profeten hun boodschap onder goddelijke inspiratie ook opschreven zodat wij die thans als bijbelboeken bezitten. Naar hun lengte en betekenis onderscheiden we vier grote en twaalf kleine profeten; we behandelen ze hier in de vermoedelijke chronologische volgorde van de voltooiing van hun boeken (zie tabel).

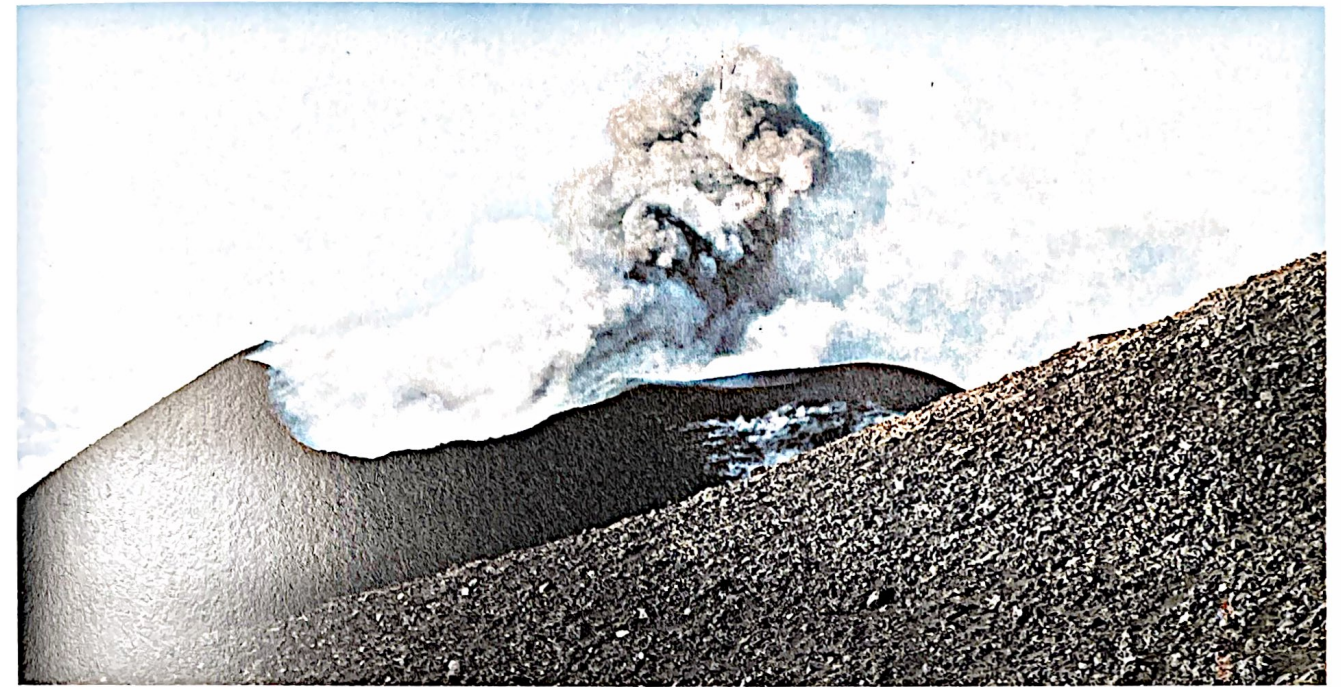
Het boek *OBADJA* is een profetie tegen het broedervolk Edom, wiens nijd tegen Jeruzalem en grenzeloze haat berucht waren. De profetie breidt zich uit tot alle volken en kondigt de „dag van Jahweh” (de oordeelsdag van de Messias) aan, alsmede verlossing voor Sion (de heilige berg in Jeruzalem). Het boek *JOËL* voorzegt bij gelegenheid van een hongersnood de verdelging van het leger der Assyriërs en brengt dit ook weer in verbinding met de dag van Jahweh wanneer de vijanden veroordeeld worden, een overblijfsel van Gods volk zich zal bekeren en Gods Geest zal worden uitgestort op de Zijnen. Tenslotte volgt het gericht over alle volken en de zegen voor het volk van God.

Het boek *JONA* is een getuigenis dat, hoewel Jahweh Israël als Zijn volk uitverkoren heeft, Hij Zich het recht voorbehoudt als Schepper en Onderhouder van alle mensen ook aan de volken Zijn barmhartigheid te bewijzen. De profeet Jona die als Israëliet wél de bevoorrechte kennis van God bezit, moet leren buigen voor deze macht en genade van God, zelfs als deze genade de Assyrische hoofdstad Ninevé betreft, de grote vijand van Israël. God is ook de God van de volken – een feit dat in het Nieuwe Testament enorme betekenis krijgt!

Het boek *AMOS* kondigt het oordeel aan over verschillende omliggende volken vanwege hun zonden, maar verklaart tevens dat de lankmoedigheid

van God evenmin de ongerechtigheid van Israël langer zal verdragen; het oordeel zal komen, zowel over de twee als over de tien stammen, maar een rechtvaardig overblijfsel zal behouden worden en gezegend worden onder de Zoon van David (Christus).

Het boek *HOSEA* vermeldt de verwerping van zowel het koninkrijk Israël als het koninkrijk Juda, waardoor er niet langer een erkend volk van God op aarde zou zijn, maar de deur geopend zou worden voor de heidenen. Israël zou lange tijd alleen blijven zonder koningschap en eredienst, zelfs zonder afgoderij; maar in het laatste der dagen zouden zij Jahweh en „David” (Christus) weer erkennen. Vanaf hoofdstuk 4 vinden we een ernstig beroep op het geweten van Israël, een nieuwe aankondiging van vergelding, maar tenslotte ook een belofte van genade en de voorzegging van Israëls bekering en

De rokende krater van de Etna. Een zwakke illustratie bij 2 Petrus 3:10: "Maar de dag des Heren zal komen als een dief. Op die dag zullen de hemelen met gedruis voorbijgaan en de elementen door vuur vergaan, en de aarde en de werken daarop zullen gevonden worden."

herstel tot de zekere zegeningen van Jahweh. Het slotvers herinnert ons eraan dat het hele boek een prachtige illustratie is van de „wegen” van Jahweh. Het boek *MICHA* beschrijft eveneens het algemene oordeel over de rijken Juda en Israël vanwege hun zonden, waardoor het land verontreinigd is en geen rustplaats meer vormt voor Gods volk. Gods dreigingen richten zich tot de leiders van het volk, de valse profeten en de stad Jeruzalem, maar ook kondigt de profeet aan dat de stad in het laatste der dagen in genade hersteld zal worden. Als gevolg van de verwerping van de Messias zal de stad namelijk door de heidenen belegerd worden en het volk zal verstrooid worden tot het eind der tijden. Maar dan zal diezelfde Messias hen bevrijden, hen zegenen en over hen heersen, terwijl alle ongerechtigheid uit het volk zal worden uitgeroed. Na deze voorzeggingen waarschuwt de profeet het volk opnieuw voor valse godsdienst, zich beklagend over de verdorvenheid van het volk maar tegelijk uitziend naar de vervulling van de vaste beloften van God.

Het boek *JESAJA* heeft een zeer wijd gezichtsveld. De inleiding toont het verval van Juda en Jeruzalem en de komende oordelen, alsmede hun herstel onder de Messias (1-4). Dan volgt het zeventvoudig „wee” over het volk als de falende „wijngaard” van God, maar ook over de profeet zelf, voor God even zondig als ieder ander mens (5, 6). Dan volgt de prachtige profetie over Immanuël (de Messias), de Zoon van de maagd, die hoewel er een gericht over het volk komt, de blijde hoop voor de getrouwen onder het volk vormt en eenmaal Zijn koninkrijk zal vestigen (7-9). Dan neemt de profeet de draad weer op van de geschiedenis van het volk, de waarschuwingen die het al gehad heeft én de aankondiging van de grootste dreiging: de Assyriër; maar de

Messias zal de vijanden verslaan en Zijn heerlijk Vrederijk oprichten (9-12). Nu volgt het tweede hoofddeel van het boek (13-27), waarin het oordeel over de omliggende volken (vooral over de nieuwe vijand Babel) én de ballingschap van Israël worden aangekondigd, maar ook het toekomstig herstel van Gods volk. De boze machten in de hoge en de koningen op aarde worden geoordeeld, maar dan wordt de sluier die over de volken lag, weggenomen, er is zegen voor hen op Sion, de opstanding uit de doden komt in het vizier, en Israël wordt weer aangenomen (24-27). In het derde hoofddeel (28-35) worden in verschillende profetieën de aanvallen van de volken op het volk van God beschreven en de geestelijke lessen voor Israël daarin, maar elke profetie eindigt door Gods goedheid met de Messiaanse heilstaat en de volle zegen voor Israël. Het volgende deel (36-39) is puur historisch, maar is belangrijk om de aanleiding tot de verschillende profetieën te begrijpen; de aanval van de Assyriër en de ziekte en genezing van koning Hizkia wijzen bovendien zinnebeeldig vooruit naar de laatste dagen. Het laatste hoofddeel van het boek beschrijft Gods grote twistgeding met Zijn volk, ten eerste vanwege hun afschuwelijke afgoderij – waarbij tevens het oordeel over Babel (de bakermat van de afgoderij) door middel van Cyrus de Pers wordt vermeld – (40-48) en ten tweede vanwege hun (toen nog toekomstige) verwerping van de Messias, de lijdende Knecht van Jahweh (49-57); de vier ontroerende profetieën over Jezus Christus als deze Knecht (ook al in 42; verder 49, 50 en 52/53), vooral de laatste, vormen hoogtepunten in dit boek! In de epiloog (58-66) vinden we nieuwe vermaningen tot Israël en opnieuw de heerlijkheid van het ware volk van God in de eindtijd.

Het boek *NAHUM* brengt de verontwaardiging van God jegens de machten in deze wereld tot uitdrukking; ze zullen worden neergeslagen, en hierbij wordt dan vooral aan Ninevé (de Assyriërs) gedacht. Het zal nooit meer hersteld worden, maar Juda zal verlost worden.

De profeten kort vóór en tijdens de ballingschap

Het boek *ZEFANJA* kondigt de voor de deur staande oordelen over het land aan vanwege alle ongerechtigheid, huichelarij en afgoderij; die grote en geduchte „dag van Jahweh” zal ook de volken van rondom treffen. Maar dan onderscheidt de profeet in Jeruzalem een arm en ellendig overblijfsel dat zijn hoop gesteld heeft op Jahweh, roept het op te wachten op Hem en verbindt dan – zoals we steeds weer in de profetieën zien – hun lot met de eindtijd: de gelovigen uit de volken en het geestelijk en nationaal herstel van Israël worden voorzien en God zal rusten in Zijn liefde voor Jeruzalem en het tot een naam stellen onder alle volken.

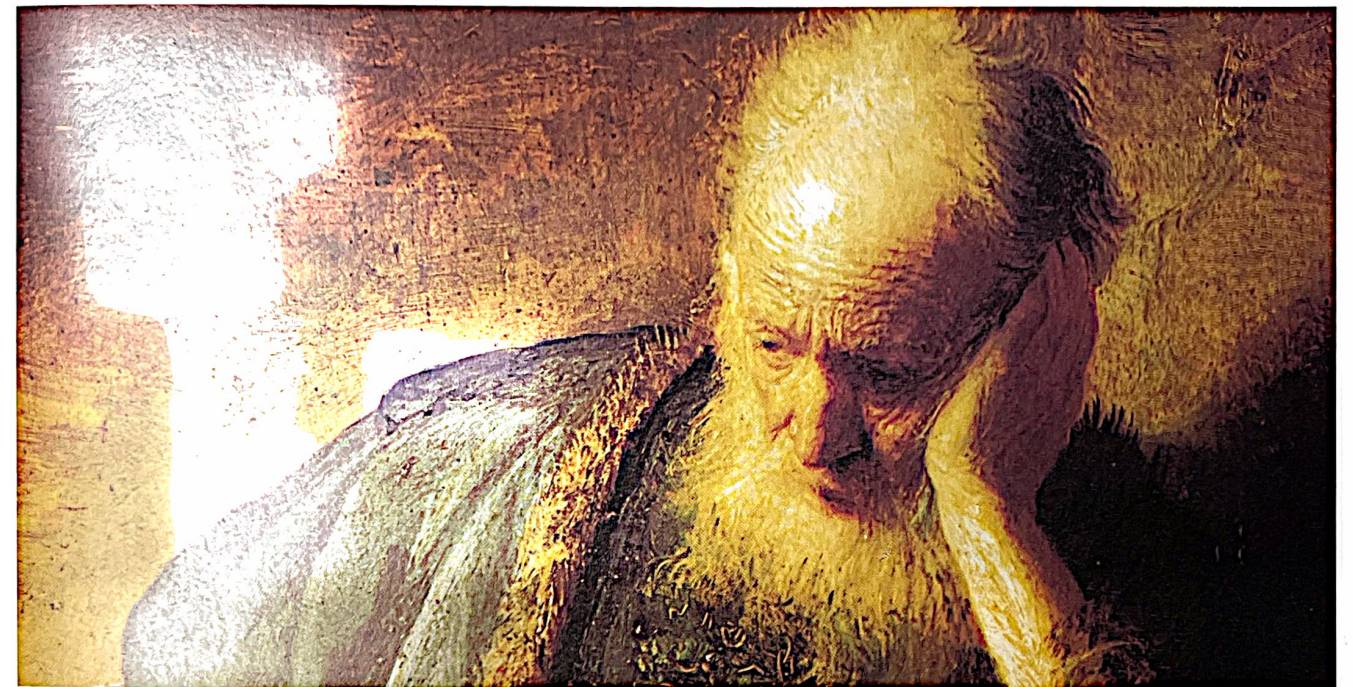
Het boek *HABAKUK* geeft ons heel persoonlijke ervaringen van de profeet, die gebukt gaat onder de ongerechtigheid van Gods volk. God toont hem hoe Hij die zonden zal straffen: door de Chaldeeën (Babel); maar nu lijdt de profeet nog meer door zijn liefde voor en deernis met het volk en klaagt hij de Chaldeeën aan vanwege hún zondigheid. Het antwoord van God is dat Hij ook hen zal oordelen en dat de rechtvaardige intussen door geloof moet leven; de dag van Jahweh zal komen en de aarde vervuld worden met de kennis van Zijn heerlijkheid. De profeet begrijpt de les: Gods woorden maken hem geestdriftig, hij herinnert zich Gods vroegere uitreddingen en verheugt zich in Jahweh, ook al is er nú van verlossing nog niets te zien.

Het boek *JEREMIA* beschrijft de aangrijpende, lange geschiedenis van de profeet en zijn moedige profetieën uitgesproken onder verschillende opeenvolgende regeringen in Juda, totdat hij de smartelijke val van Jeruzalem meemaakt en met een deel van het berooide volk naar Egypte trekt. Zijn hele leven is één lange waarschuwing aan Juda met het oog op het naderend oordeel vanwege de zonden van het volk. Dit oordeel is niet meer te vermijden en zal door de Babyloniërs worden uitgevoerd; diegenen onder het volk die werkelijk berouw hebben en zich willen voegen onder het onafwendbare oordeel van God, kunnen maar één ding doen en dat is overlopen naar Babel, terwijl de laatste koning, Zedekia, steeds weer de vermaning krijgt de stad

over te geven in handen van de belegeraars. Diens weigering leidt tenslotte tot diens val en de totale verwoesting van de stad. Het boek wordt steeds onderbroken door schokkende episodens uit het leven van Jeremia (o.a. 7, 11, 13, 18-22, 26-29, 32, 34-44), maar vooral ook door schitterende messiaanse profetieën: over het herstel van het bekeerde volk (3), over de „Spruit” uit het geslacht van David (23) en over de onwankelbare liefde van God jegens de twáálf stammen: hun zekere herstel onder de Zoon van David, het nieuwe verbond met hen in de eindtijd en hun zegenrijke toekomst in een hersteld land en een herstelde stad (30-33). Na de historie van Zedekia, de val van de stad en de vlucht naar Egypte (waar het volk nog steeds hardnekkig vasthoudt aan de afgoderij) volgt tot slot een aantal oordeelsaankondigingen over de volken en over Babel zelf (46-51); hoofdstuk 52 is een historisch aanhangsel.

Fragment uit tekening van Rembrandt: Jezus en de overspelige vrouw. Schrijft Jezus met Zijn vinger op de grond de vervloekingen uit de wet van Mozes (Numeri 5 : 11-31), of overweegt Hij hoe de schijnheiligheid van de omstanders aan de kaak gesteld kan worden? (Johannes 8)

Jeremia klaagt over de val van Jeruzalem (Rembrandt). Het oordeel van God over de zonde van de mensen neemt in de Bijbel een belangrijke plaats in.

Het boek *KLAAGLIEDEREN* omvat de treurzangen van Jeremia over de ondergang van Israël (als het erkende volk van God) en Jeruzalem (als de stad waar God Zijn Naam had doen wonen). De grootste smart voor de ware gelovige is dat het Gods eigen volk, Zijn altaar en Zijn huis zijn, die moesten worden geslagen; maar hij erkent dat Gods gerechtigheid niet anders kon doen gezien de toestand van het volk. Het is dus een zeer tragisch boek – maar het vertrouwen op God en de hoop op herstel ontbreken niet.

Het boek *EZECHIËL* is geschreven door een profeet die priester in Jeruzalem was maar de eerste deportatie (onder koning Jojachin) naar Babel meemaakte en zich daar vestigde aan de rivier de Chebar, waar hij minstens 22 jaar profeteerde onder de ballingen, zowel voor als na de val van Jeruzalem onder Zedekia. Wat Jeremia deed in Juda, deed Ezechiël in Babel: het volk erop wijzen dat de catastrofe het gevolg was van hun eigen zonden. Het eerste deel van het boek (1-24) omvat de profetieën van vóór de val van Jeruzalem. Zij beginnen met de visioenen van de profeet over de heerlijkheid van Jahweh, over de aanstaande verwoesting van stad en land, over de afgoderij zelfs in de tempel en over het wegtrekken van de heerlijkheid van Jahweh uit de tempel en de stad (1-11). Ernstige waarschuwingen volgen er tegen de leiders en de valse profeten, tegen de stad en tegen de opeenvolgende koningen van Juda (12-19). Belangrijk is dat de profeet er de nadruk op legt dat Juda zich in dezelfde positie heeft gemanoeuvreerd als het Tienstammenrijk en daarom hetzelfde lot zal ondergaan (20-24). Maar ook de omliggende goddeloze volken zullen de oordelen van Jahweh door de hand van Nebukadnezar niet ontgaan (25-32). Dan volgen er echter machtige messiaanse voorzeggingen

(33-39): de behoudenis van de enkelingen op persoonlijk geloof, de aankondiging van de ware Herder: de Messias, de Zoon van David, de verwoesting van de aartsvijand Edom en het herstel en de wedergeboorte van Israël, hun nationaal en geestelijk ontwaken en de hereniging van de tien en de twee stammen, en de vernietiging van de laatste vijand: Gog en Magog. Het boek eindigt met een beschrijving van de nieuwe tempel en van het herstel van de orde in het land (40-48).

Het boek *DANIËL* heeft een heel eigen karakter; ten eerste doordat het verdeeld is in een historisch (1-6) en een profetisch (7-12) gedeelte, en ten tweede doordat het zich niet zo zeer bezighoudt met het lot en de toekomst van Israël, maar met die van de vier wereldrijken die er achtereenvolgens zouden zijn in de tijd dat Israël niet meer openlijk het volk van God zou zijn. Daniël maakt twee van de rijken gedeeltelijk zelf mee: het Babylonische en Medisch-Perzische rijk, en hij profeteert ook over het nog komende Grieks-Macedonische en Romeinse rijk. Door zijn grote wijsheid verkeert hij steeds als raadsman en regeerder aan het hof van de opeenvolgende machthebbers, maar hij houdt zich vrij van de onreinheden van de heidenen (1). De vier wereldrijken worden eerst voorgesteld in de vorm van één groot beeld (getoond aan Nebukadnezar in een droom), dat vernietigd wordt door het Rijk van Christus (2). Ten tweede ziet hij de vier rijken zelf in een droom, maar nu in hun ware karakter: als vier beesten, opnieuw verdelgd door het Rijk van de „Zoon des mensen” (7). Verweven met de geschiedenis van deze rijken zien we die van het verworpen Israël, met de hoop op herstel; de engel Gabriël bevestigt deze hoop door de profetie van de „zeventig weken” over Israël en Jeruzalem (9). Het boek besluit met naar dit herstel vooruit te wijzen (12).

De boeken van na de ballingschap

Het boek *KRONIEKEN* (weer bestaande uit twee delen) behandelen we hier, omdat het na de ballingschap geschreven is en met de boeken Ezra en Nehemia één geheel vormt. Het eerste boek (1 Kronieken) grijpt echter helemaal terug tot Adam; het begint namelijk met de belangrijkste geslachtsregisters van Israël (1-9) en beschrijft dan de geschiedenis van koning David en van zijn nakomelingen op de troon in Jeruzalem. Het hele werk is kennelijk geschreven om de joden die uit de Babylonische ballingschap waren teruggekeerd naar Jeruzalem de mooie zijden van hun vroegere geschiedenis voor te stellen: die zijden waaraan Gó d graag teruggedacht. Daarom horen we hier over het Tienstammenrijk en over de fouten van David, Salomo en de volgende koningen alléén datgene wat strikt noodzakelijk is om deze lijn van Gods genade in de vroegere geschiedenis te begrijpen. Zo horen we in het eerste boek niets over Davids overspel en moord en over zijn vlucht voor Absalom, maar wél uitvoerig over de invoering van de ark des verbonds in Jeruzalem (13-16), over zijn helden en heldendaden (11, 12, 18-20) en over zijn voorbereidingen tot de tempelbouw (17, 21-29). De Godsregering in Israël, gerepresenteerd in het Davidische koningschap en de eredienst (ark en tempel), vormt de kern van het boek.

Het tweede boek volgt dezelfde lijn. Het beschrijft de geschiedenis van de koningen uit het huis van David, vanaf Salomo tot aan de ballingschap. Grote nadruk wordt gelegd op de tempelbouw door Salomo (2-8) in plaats van op de persoonlijke en vaak minder fraaie gebeurtenissen uit het leven van Salomo die we in 1 Koningen vinden. Vervolgens wordt vooral de nadruk gelegd op de regeringen van die koningen die God bijzonder trouw gediend hebben en de eredienst van Jahweh in het land bevorderden, namelijk Asa (14-16), Josafat (17-21), de reformatie door de priester Jojada tijdens koning Joas (22-24), Amazia (25), de opwekking onder Hizkia (29-32) en de opwekking onder Josia (34, 35). Het verval van Juda en de uiteindelijke val van Jeruzalem worden zeer kort beschreven, terwijl het boek eindigt met Cyrus' proclamatie van het einde van de ballingschap en de terugkeer naar Juda (36).

Het boek *EZRA* begint met precies dezelfde woorden waar 2 Kronieken mee eindigt. Het geeft ons de details van vooral het religieuze (ook politieke)

herstel van de joodse natie na de Babylonische ballingschap. De eerste ballingen keren terug onder leiding van Zerubbabel en Jozua (3) en hebben de moed in Jeruzalem het altaar te herstellen: het hart van de eredienst van Jahweh. De offers worden weer ingesteld en het loofhuttenfeest gevierd. Dan wordt de herbouw van de tempel aangevat, zij het onder tegenstand van de vijanden, zodat het werk meermalen voor langere tijd onderbroken wordt (3-5). De profeten Haggai en Zacharia moedigen daarom het volk aan de bouw weer te hervatten en de koning van Perzië ondersteunt dit, zodat het werk gereed komt, de nieuwe tempel ingewijd en het Paasfeest weer gevierd wordt (5, 6). Vele jaren later arriveert een nieuwe groep ballingen in het land onder leiding van de priester-schriftgeleerde Ezra (7, 8). Deze brengt het ordeloze volk krachtdadig terug tot de aloude wet van Mozes (9, 10).

Hoewel de canoniciteit van het boek Esther lang omstreden is, laat het boek op een schitterende wijze zien hoe God Zijn volk redt, ook als het oordeel door de vreemde volken besloten is. Ook de profeet Zacharia (zie afbeelding) profeteert over de verlossing van het volk Israël. Hij ziet de Here uittrekken om tegen die volken te strijden (Zacharia 14:1-7).

Het boek *NEHEMIA* sluit direct op het voorafgaande aan. Nehemia is in dienst van de koning van Perzië (Arthaxerxes I), maar hij verlangt ernaar dat naast het altaar en de tempel ook de eigenlijke stad Jeruzalem met haar muren herbouwd zal worden. Hij krijgt hiervoor toestemming van de koning en brengt het zware werk onder veel tegenstand van de Samaritanen geheel ten uitvoer (1-7). De trouw van Nehemia en zijn vertrouwen op Jahweh springen daarbij bijzonder in het oog. Vervolgens wordt de hervorming onder Ezra en Nehemia beschreven; Ezra leest de hele wet voor aan het volk en het verbond wordt vernieuwd (8-10). Er volgen lijsten van de inwoners van Jeruzalem en van de priesters en Levieten en een beschrijving van de inwijding van de stadsmuur (11, 12). Na twaalf jaar brengt Nehemia een tweede bezoek aan het land en moet opnieuw optreden om de wet van Mozes te handhaven (13).

Het boek *ESTHER* geeft een treffend getuigenis van Gods voorzienige zorg voor Zijn volk terwijl dit in den vreemde verkeert en niet meer openlijk Gods volk is. Daarom is het een zorg die God aan hen besteedt terwijl Hij voor hen verborgen is; Zijn Naam wordt in dit boek zelfs niet eens genoemd, en dat is kenmerkend. Zijn voorzienigheid brengt de jonge joodse vrouw Esther aan het Perzische hof, waar zij gelegenheid krijgt de dreigende uitroeiing van haar volk te voorkomen. De belager van haar volk, Haman, wordt opgehangen, haar neef, Hamans vijand Mordechaï, krijgt een hoge positie en de joden wreken zich op hun vijanden.

Het boek *HAGGAI* is het eerste van de drie profetische boeken van na de ballingschap. We kwamen de profeet al tegen als één die het volk aanmoedigde de herbouw van de tempel te voltooien; hier vinden we zijn woorden. Na de

voltooiing verklaart Haggai, dat God met het volk zou zijn met Zijn woord en met Zijn Geest en eenmaal hemel en aarde zou doen beven; dán zouden de heidenen komen tot de Messias en zou de tempel pas met ware heerlijkheid vervuld worden. Zerubbabel was van deze Messias de voorafschaduw. Het boek *ZACHARIA* bestaat uit twee delen: het eerste deel (1-6) omvat acht verschillende visioenen, waarvan het lot van Jeruzalem het thema is, speelbal als de stad is in de handen van de vier elkaar opvolgende en verdrijvende wereldrijken (voorgesteld als „horens” en als „wagens”; 1, 6). Maar ook ziet de profeet het oordeel over deze volken en het herstel van de stad in zijn oude glorie onder de Messias, de „Spruit” (3, 6). Jeruzalem wordt gerechtvaardigd in de persoon van de hogepriester Jozua (3), het herstelde koning- en priesterschap worden voorgesteld als voorafschaduw van de Messias, de Koning-Priester (4, 6) en de goddeloosheid en afgoderij veroordeeld (5). Het tweede deel (7-14) omvat drie godsspraken, en ook hier zijn Jeruzalem en de Messias het onderwerp. Het eerste onderdeel (7, 8) geeft een prachtige beschrijving van Jeruzalems toekomstig herstel onder de Messias, maar het tweede deel (9-11) stelt diezelfde Messias voor in Zijn vernederde staat die Hij heeft bij Zijn eerste komst; na Zijn verwerping wordt Israël overgegeven in handen van een „dwaze herder”. De laatste godsspraak (12-14) beschrijft Jeruzalems verlossing bij de tweede komst van Christus, de bekering en verzoening van de getrouwen en de glorieuze eindtoestand van de stad en haar bewoners. Het boek *MALEACHI* toont ons het grote morele verval van het volk na de terugkeer uit Babylon, ondanks Gods verkiezende liefde. De trouweloze offeraars, de onwaardige priesters en het onheilige volk worden scherp terechtgewezen. Dan wordt (in dit laatste boek van het Oude Testament!) de komst van Johannes de Doper (de directe voorloper van Christus) voorzegd en daarna die van de Messias Zelf, die het volk zal ziften door het oordeel, de getrouwen zal sparen en over hen zal opgaan als de Zon der Gerechtigheid ter genezing. Het Oude Testament eindigt met de verwijzing naar zijn twee grootste mannen: een oproep om terug te keren tot de wet van Mozes en de aankondiging van de profeet Elia (= Johannes de Doper) om hen te bekeren, opdat het oordeel hen niet zal treffen.

De dichterlijke en de wijsheidsboeken

In het hart van het Oude Testament vinden we vijf boeken die wat hun diepte, wijsheid en schoonheid betreft, het allerbeste uit de hele wereldliteratuur vormen en die we hier apart behandelen.

Het boek *JOB* behandelt de geschiedenis van de rijke maar godvrezende man Job, die onder Gods toelating door satan van alles beroofd wordt, zelfs van zijn gezondheid, en samen met zijn vrienden worstelt met het grote probleem waarom een rechtvaardig God een rechtvaardig mens onschuldig zo zeer laat lijden in deze wereld. Het boek laat ons de macht van satan zien, maar ook de voorzienigheid van God, die lijden toelaat en gebruikt tot opvoeding van de rechtvaardigen en bepaald niet alleen tot bestraffing van schuldigen, zoals de vrienden menen. Alleen de vierde vriend, Elihu (32-37), begrijpt daar iets van, maar het is tenslotte Jahweh Zelf die Job antwoord geeft (38-41). Nu pas leert Job God werkelijk kennen en verootmoedigt hij zich over zijn vermetelheid God ter verantwoording geroepen te hebben. Hoewel Job al tijdens de aartsvaders geleefd moet hebben, behandelt het boek een universeel probleem dat in alle tijden actueel is.

Het boek *PSALMEN* is een verzameling van 150 liederen, gebeden en onderwijzingen die de uitdrukking zijn van de smartelijke, blijde, angstige, hoopvolle, wanhopige, vertrouwende en verrukte gevoelens van de oudtestamentische gelovigen en daarmee in menig opzicht van de gelovigen uit alle tijden. Het hele werk is verdeeld in vijf boeken. In het eerste boek (1-41) vinden we te midden van het goddeloze volk een getrouw en rechtvaardig overblijfsel dat zijn hoop stelt op de Messias die we hier ontmoeten als de Zoon van God (2), de Zoon des mensen (8), de nederige Mens (16), de lijdende en verheerlijkte Knecht (22) en het ware Offer (40). In het tweede boek (42-72) vinden we het

lijden van de getrouwen en dat van Christus (vooral 69) en tenslotte Zijn verheerlijking en regering (72). Het derde boek (73-89) noemt niet alleen Juda en Sion, maar maakt bespiegelingen over héél Israël (de twaalf stammen) en zijn geschiedenis vanaf het begin (zie 78). Het vierde boek (90-106) beschrijft vooral de onwankelbare regering van Jahweh, zoals die gevestigd wordt in de Messias na Diens lijden, sterven en opstanding (kern: 102); dit betekent de uiteindelijke verlossing van Gods volk op grond van Zijn beloften aan de vaders (105, 106). Het vijfde boek (107-150) gaat hier verder op in, toont Christus aan Gods rechterhand (110) en het herstel van het volk: zijn opgang naar Jeruzalem, voorgesteld in de bedevaartslieparen (120-134) en tenslotte het grote „Hallel”, een serie machtige lofprijzingen (146-150). Het boek *SPREUKEN* toont ons de wijsheid van Gods gezag tegenover de

“En er zal een rijsje voortkomen uit de tronk van Isai en een scheut uit zijn wortelen zal vrucht dragen. En op hem zal de Geest des Heren rusten, de Geest van wijsheid en verstand, de Geest van raad en sterkte, de Geest van kennis en vreze des Heren; ja, zijn lust zal zijn in de vreze des Heren.” (Jesaja 11:1,2)

eigenwil, de verdorvenheid en gewelddadigheid in de menselijke natuur. Het eerste deel toont het algemene beginsel en stelt ons Christus voor als de ware Wijsheid van God, die Haar welgevallen vindt in de mensenkinderen, en dat reeds van vóór het ontstaan van de wereld (1-8). Het overige van het boek werkt dit uit voor allerlei levensomstandigheden (9-29), terwijl we na deze woorden van Salomo nog de spreuken van Agur en van koning Lemuël vinden (30, 31). Het hele boek toont ons hoe de gelovige de valstrikken in deze boze wereld kan vermijden zonder eerst al de ongerechtigheid in die wereld zelf te hoeven leren kennen.

Het boek *PREDIKER* beschrijft de poging van een wijs man de zin van de dingen te begrijpen en waar geluk te vinden door zich te beperken tot wat „onder de zon” is (de zichtbare dingen). Het resultaat van dit onderzoek is dat alles „ijdelheid” blijkt te zijn (zinloos en hopeloos) zolang men God er buiten laat. De betekenis van het leven wordt pas duidelijk wanneer men erkent dat God aan het eind van dat leven zal beoordelen in hoeverre het met Zijn wet in overeenstemming was. Het boek laat ons zien dat de wijsheid van de mens zonder God dwaasheid is en dat God de zin aan het leven geeft.

Het boek *HOONGLIED* tenslotte is een verzameling van prachtig mooie liefdesliederen van koning Salomo en zijn Sulammitische bruid, waarin de gelovigen bovendien een zinnebeeldige voorstelling gezien hebben van de verhouding tussen God (c.q. Christus) en Zijn volk. Er is een geestelijke opklimming in het boek, waarin de individuele gelovige veel van zijn geestelijke ervaringen ten opzichte van zijn Heer kan terugvinden, in zijn falen én in de groei van zijn afhankelijkheid.